

רגל ישרה (תקל"ז), אור לישרים. מנחת כהן (תקל"ח), בית מדות, שערי תפלה (תקל"ט), קיצור של"ה, שערי ציון (תק"ם).

מן הפועלים שעבדו בעת הזאת נדע את המסדר ה"ר נפתלי ב"ר חיים הלוי מעיר לוטאמירסק, שנשאר על כנו עד יום מותו בשנת תקע"ח¹, ובנו ה"ר מאיר, שעשה גם הוא מלאכתו בתור מסדר משנת תקל"ח והלאה.

בשנת תקמ"ג הוחלה העבודה בדפוס תחת השגחת שלשת בניו של המדפיס, התורנים ה"ר מיכאל שמעון הנ"ל, ה"ר אהרן וה"ר יוסף מאי², כי אביהם רכו את פעולתו על מחלקת בית המסחרית לבד, כאמור למעלה, שהיתה בעיר ברסלא³, ואליה נשא את נפשו באהבה רבה, האחים הנזכרים הגדילו את בית הדפוס והרחיבוהו באותיות ממינים שונות, וידפיסו: ברית יוסף (תקמ"ג), יריעות שלמה (תקמ"ד), חמשה חומשי תורה (תקמ"ד-תקמ"ה).

מאו והלאה עבדו הפועלים האלה בדפוס. למרות הגבלת הרשיון רק על חמשה⁴, המסדרים ה"ר צבי הירש ב"ר משה איסטרייך מפירדא (תקמ"ג-תקמ"ז), ה"ר יוסף ב"ר יעקב מולצבאך, הפרעסנציהר ה"ר שמואל צבי ב"ר קלונימוס קלמן מהיטנבאך (תקמ"ה-תקמ"ח), ה"ר משה ב"ר שמואל כ"ץ מריטשענוואלדע (תקמ"ה-תקע"ז), ה"ר שמחה ב"ר אליהו משנאצינבך, ה"ר דניאל ב"ר יששכר בער מעיר קאויל ממשפחת בלאך, ה"ר נפתלי הירש ב"ר אשר לעמלי סג"ל מפעסטמאנסקרייט, ואחרי כן ארח בחברתם גם ה"ר יצחק אייזק ב"ר נתן נטע כ"ץ מקראטאשין (תקמ"ד-תקמ"ח).

עבודת הפועלים בבית הדפוס היתה פוריה מאד, ויצאו אז הספרים: ברכת המזון עתי"א, חידושי הלכות מהר"ם ברבי, מעלפת ספירים (ע"י ה"ר אברהם ב"ר יהודה ליב מבראדי), ראשית חכמה, שאלה ראשונה, שאלות דר"א, ברכת המזון, שבט מוסר עתי"א, שערי ציון, תורה (תקמ"ז), לוח הבנין, נחלת צבי, צהר התיבה (תקמ"ז), לקוטי צבי, שו"ת הרמ"ע מפאנו (עם הקדמת המדפיס ה"ר יוסף, נגמרות ב' מרחשון), שמלה בנימין, תורה (תקמ"ח), מסכת כלה (תקמ"ט).

בשנת תק"ן הוחלה הדפסת ארבעת הטורים עם בית יוסף והגהות ה"ר ליב חנהליש, ונשלמה כלולה בהדרתה ותפארתה בשנת תקנ"ו, ובינתיים הופיעו גם: חמשה חומשי תורה, מוסר השכל (תק"ן), ששה סדרי המשנה עם המפרשים, הגדה של פסח עתי"א, שיר רנן ושמחה, ועוד הוצאה מן חמשה חומשי תורה ע"ה ופירוש רש"י (תקנ"ג).

בימים ההם פרצו דברי ריבות ומשפט בין המדפיסים בדיהרנפורט והמדפיס האדון גראסס, בעל בית הדפוס בברסלא, מפני שזה האחרון נגש לערוך בדפוסו הכללי גם מחלקה להדפסת ספרים עבריים, בהשענו על זכותו משנת שי"ג. סוף סוף נשתוו שני הצדדים, באופן שהמדפיס גראסס התחייב עצמו לקנות האותיות והחומר הטיפוגרפי העברי מן המדפיסים

(1) שונציני בלאטער שנה ראשונה עמוד 183.

(2) הרי היה ספורם לדגול בתורה, והי חתנו של ר"י בודין תאבד"ק ברסלא, ובשנת תקמ"ז הגיה את שאלות דר"א גאון שנדפסו בדפוס אביו והוסיף עליה הערות חשובות וציונים.

(3) גם סוכנים שונים היו לו בסדינת פולניה, ובחוסם ה"ר גוטשאלק ושותפו ה"ר מאיר ליב, אשר גרו בעיר ווארשא, וכאשר חסדה הממשלה לגרשם מעיר הזאת, השתדלה ממשלת פרוסיה לטובתם לסען תשיב את רוע הגזירה, ועל ידי התערבותה נשארו שם (ירחון הנ"ל שנה ל"ט עמוד 234).

(4) שם עמוד 133.